

Dia2023/12
2023-10-31

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
u.registrator@regeringskansliet.se

Synpunkter på regeringens forskningspolitik

U2023/01467

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra, har inbjudits att ge synpunkter på regeringens forskningspolitik. Nedan följer Mistras kommentarer och förslag inför den kommande forsknings- och innovationspropositionen.

Sverige är historiskt sett ett föregångsland med en stark forsknings- och innovationsförmåga. På senare tid har den positionen utmanats av att länder i omvärlden satsar omfattande och målmedvetet på forskning och innovation. En bibehållen position som ett ledande forsknings- och innovationsland kräver omfattande medvetna och strategiskt riktade val. Omvärlden förändras i snabb takt och vi behöver vara beredda att göra nya prioriteringar och utveckla våra arbetssätt. En tydlig målsättning bör vara att Sverige ska fortsätta att bidra med högkvalitativ kunskap som gör verklig nytta på kort och lång sikt, också på en förändrad europeisk och global spelplan.

I vårt inspel nedan har vi valt att lyfta fram behovet av en gemensam kraftsamling för att hantera de globala samhällsutmaningar som vi står inför. Det kommer kräva forskning och innovation med både bredd och spets. Sverige bör utnyttja möjligheten till partnerskap mellan privat och offentlig sektor för att accelerera den gröna omställningen på vetenskaplig grund.

Globala samhällsutmaningar bör vara i fokus

Sex av nio planetära gränser har passerats, samtidigt som mänsklig påverkan fortsätter att öka. Utmaningarna omfattar bland annat ett förändrat klimat, förlust av biologisk mångfald, ökade problem med miljögifter, störningar i kvävetets kretslopp och ohållbar vattenresursanvändning. Geopolitiska spänningar leder till att dessa utmaningar riskerar att kombineras och förstärkas, vilket potentiellt ytterligare ökar komplexiteten i de framtida samhällsutmaningarna. Detta bör vara avgörande för vilka prioriteringar som görs i den kommande propositionen.

Det svenska forskningssystemet behöver både bredd och spets

Det krävs stark grundforskning men också mer tillämpad forskning samt innovationsförmåga för att omsätta kunskap i handling. Forskningens frihet måste värnas, samtidigt som forskning bör vara lyhörd för samhällets behov på kort och lång sikt. Det är inte antingen eller utan både och. Det behövs både bredd och spets. De stiftelser som har sitt ursprung i löntagarfonderna, har de sista 30 åren utvecklat robusta forskningsfinansieringsprocesser med potential att bidra med nytta även i framtiden. Stiftelserna främjar mångfalden och innovationskraften i det svenska forskningslandskapet.

Väl fungerande partnerskap mellan privat och offentlig sektor

Vi anser att Sverige bör utnyttja den unika konkurrensfördel som landet har genom ett väl fungerande partnerskap mellan privat och offentlig sektor i den gröna omställningen. Här har även civilsamhället en viktig roll att spela. Samtidigt måste universitet och högskolor, genom basfinansiering ges en stabil grund att stå på, för att de ska kunna säkra kompetensförsörjning och långsiktig uppbyggnaden av starka forskningsmiljöer.

Mistras forskningsmodell är designad för att hantera samhällsutmaningar

Mistra, har skapat sig en stark position genom en bred forskningsportfölj bestående av utmaningsdrivna, transdisciplinära forskningsprogram (www.mistra.org/forskningsprogram). I en internationell jämförelse är det få länder som har denna typ av mångåriga forskningssatsningar, där lärosäten, institut, näringsliv, myndigheter och civilsamhällets aktörer samarbetar. Forskningsmodellen har visat sig särskilt väl lämpad för systemanalys och hantering av komplexa miljöproblem. I sin rapport om det svenska forskningslandskapet, pekar OECD särskilt ut Stockholm Resilience Center som en typ av forskningssatsning som Sverige borde göra mer av (Public Research Funding in Sweden, OECD No. 148, May 2023). Det är en av de satsningar vi på Mistra är särskilt stolta över och vi avser fortsätta finansiera forskning i den andan.

Mistras ambition är att komplettera det statliga forskningssystemet genom att vara förändringsbenägna, flexibla och våga riskera att misslyckas för att därmed stimulera konkurrenskraftig och banbrytande forskning. Vi är beredda att kanalisera ytterligare statliga medel till framtida satsningar. Vi har förmåga att vid behov skala upp verksamheten.

Anna Jöborn, vd